

Пише:
Љиљана Лакић
Швракић

Сент Луис, март 2009.

Тај догађај, сам по себи, добио је потпуно другачије значење тек двадест година касније. А догодио се грешком.

Случајним скретањем са ауто-пута 40 приближавали смо се мосту што води у град на западној обали реке Мисисипи.

Пролазимо најпре старински амбар на којем великим словима пише "СКРОВИШТЕ ЏЕСИ ЏЕЈМСА". Без намере или плана нађемо се тако, силаском са моста, у Сент Луису, некада последњој станици цивилизације и капији кроз коју се полазило на Дивљи Запад. Било је сувише хладно за обилазак града а и журили смо. Но, пажњу нам је привукао усидрени брод. Онај са великим точком. Познат нам из америчких филмова. Одлучимо да украдемо од времена и уђемо на брод. Већ на самом улазу зачујемо клавир и мелодију из филма "Жаока". Светла пригушена. Пред нама исти онај шанк сачуван у сећању на филм. Изнад клавира викторијански САТ ОД БРОНЗЕ. Није радио, мада је показивао неко време у којем се зауставио. На зидовима старе фотографије града и људи. Препознајемо копију потернице агенције Пинкертон, расписане за главу Џеси Џејмса, живу или мртву. Централно место додељено је увеличаној фотографији Марка Твена на броду налик овоме. Сазнајемо да се ту, поред бара, налазе још и биоскопска и позоришна сала. Поручимо пиће и распричамо се о оба филма које смо тих година били гледали још у Београду. "Жаока" и "Буч Касиди и Санденс Кид". Главне протагонисте тумачио је прослављени тандем Пол Њумен и Роберт Редфорд.

Атмосфера брода подстицала нас је на приче о Дивљем Западу. Буч Касиди био је савременик Џеси Џејмса. Обојица су били одметници и пљачкаши банки и возова. А ушли у легенду...

Количина књига, чланака, студија, ТВ серија, филмова, песама и балада о Џеси Џејмсу и његовој банди просто је невероватна. Да и не помињемо локалне фестивале који се још увек свакога априла приређују у Мизурију. Учешће у Рату између Севера и Југа, на страни Конфедерације, донело је популарност Џесију још за живота. Било му је само шеснаест година када се заратило и био је обичан дечак из малог места у Мизурију, држави која је свесрдно подржавала Југ. То што га је најбољи другар убио метком у леђа да би добио новац, расписан потерницом, управо је обезбедило улазак у легенду Џеси Џејмсу. Проучавајући легенде из прошлости Америке Роберт Редфорд у једном интервјуу каже: "Развитком технологије, постајемо све више заинтересовани за прошлост. Чини се као да смо изгубили нешто, нешто витал-

~ ПОСТОЈАНОСТ МЕМОРИЈЕ ~

но, нешто од индивидуалности и страсти. Због тога можда и желимо да видимо одметнике са Дивљег Запада као романтичне хероје."

Онај УЛАЗАК НА БРОД био је улазак у неку давну прошлост без свести о томе да је истовремено био улазак у будућност коју тада нисмо ни слутили.

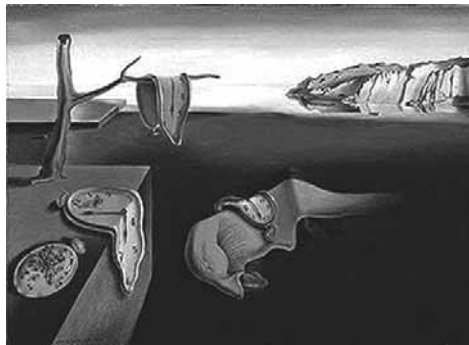
Случајни догађај погрешног скретања са ауто-пута забележен је био једном фотографијом на палуби брода. Годинама је прилично променила боју. Био је јануар и нас троје у београдским кожњацима и са крзненим шубарама личили смо на руске емигранте из "Романа о Лондону", Милоша Црњанског.

Двадест година касније, опет је био јануар, срели смо се, сво троје, поново у Сент Луису, У ШЕСТОЈ ЧАСОВНОЈ ЗОНИ, са намером да се у њему настанимо до даљњег. На брод нисмо отишли. Претворен је у коцкарницу.

Међувреме је било обележено дипломама, венчањима, рођењима, ратовима и смртима. *Време које су појели скакавци.*

Да ли би ишта било другачије да смо имали свест о будућим догађајима?

О животу у другим часовним зонама?

МЕКАНО ОТКУЦАВАЈУ МЕКАНИ САТОВИ САЛВАДОРА ДАЛИЈА...

У *време чуда* (намерна подударност са Пекићевим насловима) возили смо се поново оним истим ауто-путем али у супротном смеру. Путовали смо у Ханибал градић у Мизурију. У њему је детињство провео Марк Твен као и јунаци његових романа Том Сојер и Хаклбери Фин. Путовали смо тамо, додуше из сасвим тривијалног, мада егзистенцијално важног разлога. Обавезан лекарски преглед у процесу добијања зелених карти. Музеј Марка Твена обишли смо после прегледа. Жељни, канда, још једног путовања у прошлост. У детињство. Пред очима ми лета на реци Ибар. Још једном ми је тај Ибар засветлуцао на Мерамеку у једном лету које је тек требало да дође. Брза река је Мерамек са изненадним вртлозима и плићацима. Притока Мисисипија. Веслали смо кајак тог будућег лета поново у прошлост. За успомену је остала белешка о криминалном прекршају и казни. Покушај пецања без дозволе законски протумачен као угрожавање дивљине.

Сам Марк Твен био је опседнут прошлосту ("Јенки на двору краља Артура").

Авантуре Тома и Хака евоцирају успомене на детињство аутора проведено на реци Мисисипи. Иронично, управо те године када случајно посећујемо музеј Марка Твена, у многим школама у Америци књиге о Тому и Хаку престају да бораве на полицама школских библиотека и проглашавају се литературом за одрасле. Као да се остварио стих Ђоке Блашевића из сонга "За све је крив Тома Сојер".

Река Мисисипи, симбол слободе за Марка Твена, имала је значајну улогу у његовој младости. Река и бродови. У време грађанског рата био је годинама пилот на броду који је пловио за Њу Орлеанс. Имао је жељу (мада му се није остварила) да оде у Јужну Америку. Буч и Санденс су управо тамо побегли великим бродом.

ЏЕПНИ САТ МАРКА ТВЕНА, изложен у једној витрини музеја у Ханибалу, није радио. Истопио се у неком времену...

Критикујући ропство (на фарми његовог стрица радили су Црни робови) Марк Твен није ни слутио да ће у једном *времену чуда* Америка имати Црног Председника. Мизури је међу државама у којима се ропство најдуже задржало. Зато можда и није чудо што је баш Мизури ускратила Обами већину гласова и тиме прекинула дугогодишњу традицију у предвиђању председника.

Што се тиче Тома Сојера и Хаклбери Фина: "Рекли су да би радије били одметници целу годину у Шервудској

шуми него председници Америке доживотно."

У биоскопу шопинг-мола на обали реке Мисисипи гледамо овог јануара филм "Несвакидашњи случај Бенцамина Батона". Филм о релативности времена и судбоносним коинциденцијама. О сату и животу који иду уназад, о бродовима, о низу подударности које унесреће талентовану балерину. И о још много чему.

Сценарио је вођен истоименом причом Скота Фиццаралда мада је радња временски измештена. Измењено је, између осталог, и име женског лика од Хилдергад у Дејзи са алузијом на "Великог Гетсбија".

Фиццаралдова прича о Бенцамину Батону, из збирке "Доба Џеза", је савршена мешавина фантазије и реалности уз дозу финог хумора писана оним истим сензибилитетом који су за такве мешавине имали и Гогољ и Маркез.

Живећи живот уназад Бенцамин Батон некако поништава време. Топи сећање. На крају приче Фиццаралд то овако описује:

"Прошлост ... је била избледела као безначајни снови из његовог памћења, као да никада није ни постојала. Није имао сећања."

Симболи којима се време превазилазило били су бродови и морнари. Сетимо се Одисеја, Синдбада, Колумба, Капетана Кирка те Хемингвеја, Марка Твена или Џојса.

У филмованој верзији приче о Бенцамину Батону видећемо и сатове и бродове и морнаре као изазове за време.

На надгробном споменику Скота и Зелде Фиццаралд записано је :

"Тако ударамо
Бродови против струје
Рођени уназад
Неумитно у прошлост"

За постојаност меморије у *временима чуда* потребни су бродови и мекани сатови.

Недавно је откривена медуза која живи унапред и уназад реинкарнирајући саму себе у бесконачно дугом животу. Без меморије.

ТИХО ТЕЧЕ МИСИСИПИ...

